

پیش‌بینی گرایش جوانان به معیارهای غیر سنتی همسرگزینی بر اساس عوامل شکاف نسلی

ثمینه بهادری جهرمی^۱
اسماعیل جهانبخش^{۲*}
شاپور بهیان^۳

چکیده

این پژوهش با هدف پیش‌بینی گرایش جوانان به معیارهای غیر سنتی همسرگزینی بر اساس عوامل شکاف نسلی انجام شد. این مطالعه مقطعی از نوع همبستگی بود. جامعه آماری پژوهش همه جوانان شهر جهرم در سال ۱۳۹۵ بودند. از میان آنان ۳۲۰ نفر با روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای انتخاب و همه آنها پرسشنامه‌های محقق‌ساخته دارای روایی و پایایی معیارهای غیر سنتی همسرگزینی و شکاف نسلی را تکمیل کردند. داده‌ها با روش‌های همبستگی پیرسون و رگرسیون چندگانه با مدل همزمان تحلیل شدند. یافته‌ها نشان داد نگرش ابزاری به ازدواج، آزادی‌های اجتماعی و ازدواج از طریق آشنایی در فضای مجازی با گرایش به معیارهای غیر سنتی همسرگزینی رابطه مثبت و معنادار و ازدواج از طریق آشنایی در اقوام و آشنایان با گرایش به معیارهای غیر سنتی همسرگزینی رابطه منفی و معنادار داشت، اما ازدواج از طریق آشنایی در فضای آموزشی با معیارهای غیر سنتی همسرگزینی رابطه معناداری نداشت. یافته‌های دیگر نشان داد عوامل شکاف نسلی توانستند ۲۸/۸ درصد از تغییرات گرایش جوانان به معیارهای غیر سنتی همسرگزینی را پیش‌بینی کنند ($P > 0/05$). بنابراین پیشنهاد می‌شود برنامه‌ریزان برای کاهش گرایش جوانان به معیارهای غیر سنتی همسرگزینی برنامه‌های مناسبی مبنی بر کاهش نگرش ابزاری به ازدواج، آزادی‌های اجتماعی و ازدواج از طریق آشنایی در فضای مجازی و افزایش ازدواج از طریق آشنایی در اقوام و آشنایان طراحی و اجرا کنند.

واژه‌های کلیدی: معیارهای غیر سنتی همسرگزینی، شکاف نسلی، جوانان

۱. گروه جامعه‌شناسی، واحد دهقان، دانشگاه آزاد اسلامی، دهقان، ایران
۲. گروه جامعه‌شناسی، واحد دهقان، دانشگاه آزاد اسلامی، دهقان، ایران (نویسنده مسئول) esjahan@yahoo.com
۳. گروه جامعه‌شناسی، واحد دهقان، دانشگاه آزاد اسلامی، دهقان، ایران

مقدمه

در همه فرهنگ‌ها بر ازدواج و اهمیت آن تاکید می‌شود. ازدواج فرایند حاصل از تعامل زن و مرد است که تحت شرایط و مراسم قانونی شرعی و عرفی برگزار می‌شود و عمل آن مورد پذیرش شرع، قانون و تشکیلات اجتماعی می‌باشد (نوابی‌نژاد، ۱۳۸۰). نیاز به برقراری رابطه پایدار، صمیمی و توأم با عشق و محبت از مهمترین دلایلی است که سرانجام هر مرد و زنی را به سمت همسرگزینی^۱ یا انتخاب شریک و ازدواج سوق می‌دهد (بوس، شاکلفورد و لی‌بلانس^۲، ۲۰۰۰). معیارهای همسرگزینی^۳ به معنای مجموعه شرایطی است که افراد برای انتخاب یک شریک مناسب و ازدواج پایدار در نظر می‌گیرند. بسیاری از رشته‌های علمی از جمله جامعه‌شناسی، ژنتیک، زیست‌شناسی تکاملی و روانشناسی درباره ملاک‌های همسرگزینی پژوهش‌های زیادی انجام دادند (ابوالقاسمی، ۱۳۹۴). نتایج پژوهش‌ها درباره ملاک‌های همسرگزینی مردان و زنان متفاوت است. مردان در انتخاب خود زنانی را ترجیح می‌دهند که از لحاظ پایگاه اقتصادی و اجتماعی پایین‌تر از آنها باشند یا اصلاً به این ملاک اهمیت نمی‌دهند، در مقابل زنان در انتخاب خود مردانی را ترجیح می‌دهند که نه تنها از لحاظ پایگاه اقتصادی و اجتماعی، بلکه از نظر درآمد و تحصیلات هم بالاتر از آنها باشند. سایر ملاک‌های همسرگزینی شامل ویژگی‌های جذابیت بدنی و چهره‌ای، آراستگی، تفاهم، هم‌فکری، عشق و علاقه، شباهت مذهبی و سیاسی و غیره می‌باشند (گریتمایر^۴، ۲۰۰۷). پژوهشگران شیوه‌های مختلف همسرگزینی را بررسی و به طور کلی دو شیوه همسرگزینی بیان کردند که شامل شیوه‌های همسرگزینی سنتی^۵ و همسرگزینی غیرسنتی^۶ (یا آزاد) می‌باشند (دینا^۷، ۲۰۰۵). همسرگزینی سنتی ازدواجی است که پدر و مادر و یا افراد آشنا در فرایند انتخاب دختر و پسر دخالت می‌کنند، اما همسرگزینی غیرسنتی ازدواجی است که در آن افراد ابتدا با یکدیگر ملاقات کرده و اگر تمایل به ازدواج داشته باشند خودشان تصمیم به ازدواج می‌گیرند (رجبی، عباسی و شمعونی اهوازی، ۱۳۹۴). همسرگزینی سنتی برخلاف همسرگزینی غیرسنتی که قراردادی بین دو فرد است، قراردادی بین دو خانواده می‌باشد (کمپبل و فلتچر^۸، ۲۰۱۵).

یکی از متغیرهای مرتبط با شیوه‌های غیرسنتی همسرگزینی، شکاف نسلی^۹ است. بقای هر جامعه در طول زمان مشروط به انتقال قاعده‌مند و بدون انقطاع نهادها و ارزش‌ها از نسلی به نسل دیگر است. در واقع تداوم هر جامعه‌ای در گرو انتقال فرهنگی است و البته تداوم به معنای عدم تغییر نیست (چیت‌ساز قمی، ۱۳۸۶). تغییرات و تحولات ناشی از دوران گذار (عبور از دوران سنتی به دوران مدرن) را می‌توان در آنچه که شکاف نسلی نامیده می‌شود، به‌خوبی مشاهده نمود. در دوران گذار نابسامانی‌های اجتماعی شدت می‌یابد و کشور ایران هم‌چون بسیاری از کشورهای جهان سوم در دوران گذار می‌باشد. این وضعیت موجب خلاء هنجاری و شکاف ارزشی در نسل‌های جدید می‌شود و پیرو آن الگوناپذیری فرزندان از والدین و نافرمانی مدنی در سطح جامعه را بوجود می‌آورد (جهانبخش، ۱۳۹۵). در جمعیت‌شناسی نسل به

1. Mate selection
2. Buss, Shackelford & LeBlanc
3. Criteria of mate selection
4. Greitemeyer
5. Traditional mate selection
6. Non-traditional mate selection
7. Dinna
8. Campbell & Fletcher
9. Generation Gap

گروهی از افراد اطلاق می‌شود که مرحله‌ای از حیات را با یکدیگر آغاز کرده یا پایان داده باشند. در تعریفی دیگر نسل فاصله میان تولد والدین و تولد فرزندان است که معمولاً سی سال در نظر گرفته می‌شود (امری، پاسکووی، لاکو و هاینس^۱، ۲۰۱۵). شکاف نسلی بحث مشترک جامعه‌شناسان، روانشناسان اجتماعی، صاحب‌نظران علوم تربیتی و مردم‌شناسان فرهنگی است و به عنوان اختلاف در نگرش یا رفتار جوانان و افراد سالمند تعریف شده است (فیگوئردو و کهلر^۲، ۲۰۱۶). تفاوت پوشش، روابط و نگرش به زندگی و ازدواج در میان جوانان و نسل گذشته در جامعه شاهدهی بر وجود تفاوت نسلی و شکاف نسلی است. البته شکاف نسلی امری طبیعی است که در طول تاریخ همواره وجود داشته است. در پدیده شکاف نسلی نوعی اختلال در تبعیت فرزندان از والدین به وجود می‌آید. اگر در فرایند اجتماعی کردن کودکان، نوجوانان و جوانان فرهنگ یک جامعه تا حد مطلوبی از نسلی به نسل دیگر منتقل شود و بازتولید فرهنگی به نحو احسن انجام پذیرد، میزان اشتراک فرهنگی بین دو نسل بسیار بالا می‌رود و به اصطلاح پیوند نسلی برقرار می‌شود. در مقابل اگر فرایند اجتماعی کردن بنا به دلایل داخلی و خارجی دچار مشکل شود و فرهنگ جامعه در حد مطلوبی به نسل بعدی منتقل شود، تداوم فرهنگی و ارزشی دچار مشکل می‌شود و میان نسل قدیم و جدید فاصله می‌افتد و شکاف نسلی به وجود می‌آید (عاشوری، ۱۳۹۳). در جامعه امروز سست شدن ارتباط نسل‌ها در ارتباط و انتقال فرهنگی از نسلی به نسل دیگر خلل ایجاد کرده است که این امر جامعه‌ها را دست‌خوش تحولات اجتماعی و فرهنگی گسترده‌ای در زندگی شغلی و خانوادگی (همسرگزینی) می‌کند که این مساله خود در افزایش شکاف میان نسل‌ها نقش بسزایی دارد (انشاری، الاس، هارداکر، جیدین، اسمیت و احد^۳، ۲۰۱۶).

پژوهش‌هایی درباره شیوه‌های همسرگزینی و شکاف نسلی انجام شده است. برای مثال سپهری و باقریان^۴ (۲۰۱۳) ضمن پژوهشی با عنوان تفاوت‌های نسلی و جنسی در انتخاب همسر به این نتیجه رسیدند که در انتخاب همسر نسل‌های گذشته بیشتر از معیارهای سنتی و نسل‌های جدید بیشتر از معیارهای جدید استفاده می‌کنند. مردان بیشتر زیبایی، جوانی و جذابیت ظاهری و زنان بیشتر درآمد و جایگاه اجتماعی را به عنوان معیارهای اصلی خود گزارش کردند. گاندوگدو^۵ (۲۰۰۷) ضمن پژوهشی گزارش کرد شرکای جوانی که همسرشان را بر اساس شیوه همسرگزینی آزاد تا سنتی انتخاب می‌کنند، رضایت بیشتری از همسرشان دارند. حسینی و گراوند (۱۳۹۵) در پژوهشی با عنوان تبیین شکاف در رفتار و نگرش زنان نسبت به الگوی همسرگزینی در شهر کوهدشت به این نتیجه رسیدند پایگاه اقتصادی-اجتماعی، وضعیت اشتغال، سن ازدواج، پایبندی به ارزش‌های خانواده بزرگ و استقلال زنان بیشترین تاثیر را در تبیین شکاف در رفتار و نگرش زنان نسبت به الگوی انتخاب همسر دارند. به طور کلی نتایج بیانگر این واقعیت است که ترکیبی از مشخصه‌های اقتصادی-اجتماعی، جمعیتی و عوامل و زمینه‌های قومی-فرهنگی تبیین بهتری از شکاف در رفتار و نگرش زنان نسبت به الگوهای همسرگزینی انجام می‌دهد. در پژوهشی دیگر جهانبخش (۱۳۹۵) ضمن بررسی عوامل شکاف نسلی در ارزش‌های اجتماعی و فرهنگی والدین و فرزندان به این نتیجه رسید که نسل فرزندان دارای گرایش‌های ارزشی مادی (اقتصادی-اجتماعی)، اما نسل والدین دارای گرایش‌های ارزشی معنوی (مذهبی-سنتی) بودند. بین تفاوت در ارزش‌های فرهنگی-اجتماعی نسل‌های والدین و فرزندان و تجارب و میزان قدرت آنها در دوران جامعه‌پذیری و نیز پایگاه اقتصادی-اجتماعی،

1. Emery, Pascovi, Lacey & Haynes
2. Figueiredo & Kohler
3. Anshari, Alas, Hardaker, Jaidin, Smith & Ahad
4. Sepehri & Bagherian
5. Gundogdu

میزان تحصیلات، میزان مطالعه کتاب و استفاده از ماهواره به طور مستقیم و بین استفاده از کانال‌های تلویزیون داخلی و استفاده از اینترنت و نوع شغل پاسخگویان به طور معکوس رابطه معنادار وجود داشت. سایر یافته‌ها نشان داد بین ساکنین در شهر و روستا و بین زنان و مردان تفاوت معناداری نداشت. همچنین ابوالقاسمی (۱۳۹۴) ضمن پژوهشی با عنوان رابطه کمال‌گرایی و باورهای غیرمنطقی با ملاک‌های همسرگزینی در دانشجویان به این نتیجه رسید که بین کمال‌گرایی با ملاک‌های مناسب همسرگزینی رابطه مثبت و معنادار و بین باورهای غیرمنطقی با ملاک‌های مناسب همسرگزینی رابطه منفی و معنادار وجود داشت. رجیبی و همکاران (۱۳۹۴) در پژوهشی با عنوان سبک‌های همسرگزینی (سنتی، آزاد و ترکیبی) و رضایت زناشویی در پرستاران به این نتیجه رسیدند که میزان رضایت زناشویی گروه همسرگزینی آزاد بیشتر از گروه‌های همسرگزینی سنتی و ترکیبی بود، اما میان رضایت زناشویی گروه‌های سنتی و ترکیبی تفاوت معناداری وجود نداشت. سیار، راهب و اقلیما (۱۳۹۱) ضمن پژوهشی گزارش کردند در خانواده‌های گسترده جامعه پیش‌مدرن ازدواج بین دختر و پسر معمولاً توسط بزرگ‌ترهای فامیل انجام می‌شود (یعنی استفاده از شیوه‌های سنتی همسرگزینی)، اما در جامعه در حال گذار ازدواج بین دختر و پسر معمولاً توسط خود جوانان انجام می‌شود (یعنی استفاده از شیوه‌های غیرسنتی همسرگزینی).

در کشور ایران به علت مواجهه نظام اجتماعی فرهنگی ملی با نظام اجتماعی فرهنگی غرب و گسترش طبقات جدید اجتماعی در کنار طبقات سنتی و رشد ارتباطات و اطلاعات آهنگ تغییر ارزش‌های جامعه شدت گرفته و نسل جوان در فرایند هویت‌یابی ملی اسلامی با مجموعه اندیشه‌ها، الگوها و هنجارهایی که هویت جهانی دارند روبرو شده و در نتیجه میان نسل جدید و نسل گذشته شکاف نسلی رخ داده است (شادفر و جمالی‌زواره، ۱۳۹۲). این مساله باعث تغییر جامعه و به طبع آن تغییر ازدواج از شکل سنتی به مدرن شده و در نحوه کارکرد خانواده تاثیر می‌گذارد. همچنین بررسی رفتار و نگرش جوانان در زمینه‌های مرتبط با ازدواج می‌تواند به آنان در درک رفتار و نگرش‌های ازدواجی و شناخت دگرگونی‌های رخ داده در خانواده و پیش‌بینی تغییرات در آینده و الگوهای احتمالی همسرگزینی کمک شایانی کند. بنابراین این پژوهش با هدف پیش‌بینی گرایش جوانان به معیارهای غیرسنتی همسرگزینی بر اساس عوامل شکاف نسلی انجام شد. در نتیجه فرضیه‌های پژوهش عبارتند از:

عوامل شکاف نسلی با معیارهای غیرسنتی همسرگزینی جوانان رابطه دارند.

عوامل شکاف نسلی توانایی پیش‌بینی معیارهای غیرسنتی همسرگزینی جوانان را دارند.

روش پژوهش

پژوهش حاضر مقطعی از نوع همبستگی بود. جامعه آماری پژوهش همه جوانان شهر جهرم در سال ۱۳۹۵ بودند. بر اساس جدول مورگان و کرجسی^۱ (۱۹۷۱) حجم نمونه ۳۲۰ نفر برآورد شد (به نقل از مومنی و فعال قیومی، ۱۳۸۹) که با روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای انتخاب شدند. در این روش ابتدا شهر جهرم به سه ناحیه شمالی، مرکزی و جنوبی تقسیم و از میان آنها دو ناحیه به روش تصادفی انتخاب، سپس از هر ناحیه سه خیابان به روش تصادفی انتخاب شد و همه جوانان آن خیابان‌ها به عنوان نمونه انتخاب شدند. معیارهای ورود به مطالعه شامل داشتن سن ۲۰-۳۴ سال، داشتن سلامت جسمی و روانی، عدم ابتلاء اعضای خانواده به بیماری روانی، عدم اعتیاد و مصرف داروهای روانپزشکی و عدم رخداد تنش‌زا مانند طلاق یکی از اعضای خانواده، مرگ عزیزان و غیره در شش ماه گذشته و معیارهای خروج از مطالعه شامل عدم تمایل جهت همکاری، عدم امضای رضایت‌نامه شرکت در پژوهش و دستیابی به

پرسشنامه ناقص و نامعتبر بودند. با توجه به اینکه در زمینه معیارهای غیرسنتی همسرگزینی و عوامل شکاف نسلی پرسشنامه استاندارد یافت نشد، اقدام به ساخت ابزار شد. برای این منظور ابتدا اهداف مطالعه و سوالاتی که در محدوده این اهداف بود با استفاده از پرسشنامه‌های مشابه و همچنین مصاحبه شفاهی با استادان و جوانان در آستانه ازدواج استخراج شد. سپس پیش‌نویسی از پرسشنامه‌ها تهیه و شاخص‌های روانسنجی ابزارها مورد بررسی و تایید قرار گرفت. در نهایت پس از بیان اصل رازداری، محرمانه ماندن اطلاعات و دریافت رضایت‌نامه کتبی جهت شرکت در پژوهش، برای جمع‌آوری داده‌ها از پرسشنامه‌های زیر استفاده شد:

پرسشنامه معیارهای غیرسنتی همسرگزینی^۱: فرم نهایی این پرسشنامه محقق ساخته و دارای ۲۷ گویه است (فرم اولیه ابزار ۴۱ گویه داشت). این ابزار با استفاده از مقیاس پنج درجه‌ای لیکرت از (۱=خیلی زیاد، ۲=زیاد، ۳=متوسط، ۴=کم و ۵=خیلی کم) نمره‌گذاری می‌شود. نمره ابزار با مجموع نمره گویه‌ها بدست می‌آید و نمره بالاتر آزمودنی به معنای بیشتر بودن معیارهای غیرسنتی همسرگزینی است. روایی صوری و محتوایی ابزار توسط ۸ استاد دانشگاه آزاد اسلامی واحد دهقان پس از ۲ بار اصلاح تایید و پایایی آن در اجرای مقدماتی بر روی ۲۵ جوان هم‌تا با جوانان پژوهش با روش آلفای کرونباخ ۰/۸۷۴ و در پژوهش حاضر بر روی ۳۲۰ نفر با روش آلفای کرونباخ ۰/۸۹۲ محاسبه شد.

پرسشنامه عوامل شکاف نسلی^۲: فرم نهایی این پرسشنامه محقق ساخته دارای ۲۸ گویه است (فرم اولیه ابزار ۶۲ گویه داشت) و ۵ بعد نگرش ابزاری به ازدواج (۹ گویه)، آزادی‌های اجتماعی (۳ گویه)، ازدواج از طریق آشنایی در فضای مجازی (۵ گویه)، ازدواج از طریق آشنایی در فضای آموزشی (۶ گویه) است. این ابزار با استفاده از مقیاس پنج درجه‌ای لیکرت از (۱=کاملاً مخالفم، ۲=مخالفم، ۳=نظری ندارم، ۴=موافقم و ۵=کاملاً موافقم) نمره‌گذاری می‌شود. نمره ابزار با مجموع نمره گویه‌های هر بعد بدست می‌آید و نمره بالاتر آزمودنی به معنای بیشتر بودن آن ویژگی است. روایی صوری و محتوایی ابعاد ابزار توسط ۸ استاد دانشگاه آزاد اسلامی واحد دهقان پس از ۴ بار اصلاح تایید و پایایی ابعاد نگرش ابزاری به ازدواج، آزادی‌های اجتماعی، ازدواج از طریق آشنایی در فضای مجازی، ازدواج از طریق آشنایی در اقوام و آشنایان و ازدواج از طریق آشنایی در فضای آموزشی در اجرای مقدماتی بر روی ۲۵ جوان هم‌تا با جوانان پژوهش با روش آلفای کرونباخ به ترتیب ۰/۷۴۵، ۰/۷۲۱، ۰/۸۳۴، ۰/۸۱۹، ۰/۷۶۱ و پایایی ابعاد مذکور در پژوهش حاضر بر روی ۳۲۰ نفر با روش آلفای کرونباخ به ترتیب ۰/۷۴۲، ۰/۸۱۷، ۰/۸۴۷ و ۰/۷۰۳ محاسبه شد.

داده‌ها در دو سطح توصیفی و استنباطی تحلیل شدند. در سطح توصیفی برای بررسی توزیع متغیرها از شاخص‌های گرایش مرکزی و پراکندگی و در سطح استنباطی برای آزمون فرض‌های آماری از روش‌های همبستگی پیرسون و رگرسیون چندگانه با مدل همزمان استفاده شد. برای این منظور از نرم‌افزار SPSS-۱۹ در سطح معناداری $P < 0.01$ استفاده شد.

یافته‌های پژوهش

آزمودنی‌ها ۳۲۰ جوان شهر جهرم با میانگین سنی ۲۷/۶۱ سال بودند. از میان شرکت‌کنندگان ۱۴۷ نفر زن (۴۵/۹۴٪) و ۱۷۳ نفر مرد (۵۴/۰۶٪) بودند. پیش از تحلیل داده‌ها با روش رگرسیون چندگانه، پیش فرض‌های پژوهش بررسی شد. نتایج آزمون کولموگروف-اسمیرنوف برای هیچ یک از متغیرها معنادار نبود

1. non-traditional criteria of mate selection questionnaire

2. factors of generation gap questionnaire

که این یافته حاکی از آن بود که فرض نرمال بودن برقرار است. نتایج مقدار عامل تورم واریانس برای همه متغیرهای پیش بین تقریباً برابر با یک بود که از ۱۰ فاصله زیادی داشت، لذا فرض هم‌خطی چندگانه رد می‌شود. همچنین نتایج دوربین-واتسون نشان داد که مقدار آن برابر با ۲/۱۳۸ بود که از صفر و چهار فاصله داشت، لذا فرض همبستگی پسماندها نیز رد می‌شود. بنابراین پیش فرض‌های استفاده از رگرسیون چندگانه وجود دارد. میانگین، انحراف استاندارد و ضرایب همبستگی عوامل شکاف نسلی با معیارهای غیرسنستی همسرگزینی جوانان در جدول ۱ ارائه شد.

جدول ۱. میانگین، انحراف استاندارد و ضرایب همبستگی عوامل شکاف نسلی با معیارهای غیرسنستی همسرگزینی جوانان

متغیرها	M	SD	۱	۲	۳	۴	۵
۱. نگرش ابزاری به ازدواج	۲۸/۳۴	۷/۰۹					
۲. آزادی‌های اجتماعی	۷/۶۹	۱/۳۳	۰/۲۹**				
۳. ازدواج از طریق آشنایی در فضای مجازی	۱۲/۹۱	۳/۶۵	۰/۲۴**	۰/۴۱**			
۴. ازدواج از طریق آشنایی در اقوام و آشنایان	۱۵/۷۶	۴/۴۱	-۰/۱۷*	-۰/۰۹	-۰/۱۵		
۵. ازدواج از طریق آشنایی در فضای آموزشی	۱۹/۰۵	۶/۲۸	۰/۰۶	۰/۱۲	۰/۱۱	۰/۰۷	
۶. معیارهای غیرسنستی همسرگزینی	۱۰/۱۳۴	۱۷/۹۳	۰/۳۴**	۰/۲۹**	۰/۳۷**	-۰/۲۱*	۰/۱۲

۰/۵/۰ ≥ p** ۰/۱/۰ ≥ p***

نتایج جدول ۱ نشان داد که نگرش ابزاری به ازدواج ($r=0/34$)، آزادی‌های اجتماعی ($r=0/29$) و ازدواج از طریق آشنایی در فضای مجازی ($r=0/37$) با گرایش به معیارهای غیرسنستی همسرگزینی رابطه مثبت و معنادار و ازدواج از طریق آشنایی در اقوام و آشنایان ($r=-0/21$) با گرایش به معیارهای غیرسنستی همسرگزینی رابطه منفی و معنادار داشت، اما ازدواج از طریق آشنایی در فضای آموزشی ($r=0/12$) با معیارهای غیرسنستی همسرگزینی رابطه معناداری نداشت ($P>0/05$). روابط سایر متغیرها در جدول ۱ قابل مشاهده است. نتایج آزمون رگرسیون چندگانه با مدل همزمان برای پیش‌بینی معیارهای غیرسنستی همسرگزینی جوانان در جدول ۲ ارائه شد.

جدول ۲. نتایج تحلیل رگرسیون چندگانه با مدل همزمان برای پیش‌بینی معیارهای غیرسنستی همسرگزینی جوانان

متغیرهای پیش‌بین	R	R ^۲	آماره F	df _۱	df _۲	احتمال
نگرش ابزاری به ازدواج، آزادی‌های اجتماعی، ازدواج از طریق آشنایی در فضای مجازی، در اقوام و آشنایان و فضای آموزشی	۰/۱۵۳۷	۰/۲۸۸	۲۷/۳۱	۵	۳۱۴	۰/۰۰۱

نتایج جدول ۲ نشان داد که ابعاد شکاف نسلی یعنی پنج متغیر نگرش ابزاری به ازدواج، آزادی‌های اجتماعی، ازدواج از طریق آشنایی در فضای مجازی، ازدواج از طریق آشنایی در اقوام و آشنایان و ازدواج از طریق آشنایی در فضای آموزشی توانستند ۲۸/۸ درصد از تغییرات معیارهای غیرسنستی همسرگزینی را پیش‌بینی کند ($R^2=0/288$).

بحث و نتیجه‌گیری

بررسی رفتار و نگرش جوانان در زمینه‌های مرتبط با ازدواج می‌تواند به آنان در درک رفتار و نگرش‌های ازدواج و پیش‌بینی الگوهای احتمالی همسرگزینی کمک شایانی کند. بنابراین این پژوهش با هدف پیش‌بینی گرایش جوانان به معیارهای غیرسنتی همسرگزینی بر اساس عوامل شکاف نسلی انجام شد. نتایج نشان داد نگرش ابزاری به ازدواج، آزادی‌های اجتماعی و ازدواج از طریق آشنایی در فضای مجازی با گرایش به معیارهای غیرسنتی همسرگزینی رابطه مثبت و معنادار و ازدواج از طریق آشنایی در اقوام و آشنایان با گرایش به معیارهای غیرسنتی همسرگزینی رابطه منفی و معنادار داشت، اما ازدواج از طریق آشنایی در فضای آموزشی با معیارهای غیرسنتی همسرگزینی رابطه معناداری نداشت. سایر یافته‌ها نشان داد عوامل شکاف نسلی توانایی پیش‌بینی معنادار گرایش جوانان به معیارهای غیرسنتی همسرگزینی را داشتند. نتایج این پژوهش از جهاتی با نتایج پژوهش‌های قبلی همسو بود (سپهری و باقریان، ۲۰۱۳؛ حسینی و گراوند، ۱۳۹۵؛ جهانبخش، ۱۳۹۵؛ سیار و همکاران، ۱۳۹۱). برای مثال سپهری و باقریان (۲۰۱۳) ضمن پژوهشی به این نتیجه رسیدند که در انتخاب همسر نسل‌های گذشته بیشتر از معیارهای سنتی (مثلاً انتخاب همسر توسط والدین) و نسل‌های جدید بیشتر از معیارهای جدید (مثلاً انتخاب توسط خود جوانان) استفاده می‌کنند. همچنین حسینی و گراوند (۱۳۹۵) ضمن پژوهشی گزارش کرد که پایگاه اقتصادی-اجتماعی، وضعیت اشتغال، سن ازدواج، پایبندی به ارزش‌های خانواده بزرگ و استقلال زنان بیشترین تاثیر را در تبیین شکاف در رفتار و نگرش زنان نسبت به الگوی انتخاب همسر دارند. در پژوهشی دیگر جهانبخش (۱۳۹۵) به این نتیجه رسید که نسل فرزندان دارای گرایش‌های ارزشی مادی (اقتصادی-اجتماعی)، اما نسل والدین دارای گرایش‌های ارزشی معنوی (مذهبی-سنتی) بودند. علاوه بر آن سیار و همکاران (۱۳۹۱) ضمن پژوهشی گزارش کردند در خانواده‌های گسترده جامعه پیش‌مدرن ازدواج بین دختر و پسر معمولاً توسط بزرگ‌ترهای فامیل یعنی به صورت سنتی انجام می‌شود، اما در جامعه در حال گذار ازدواج بین دختر و پسر معمولاً توسط خود جوانان یعنی به صورت غیرسنتی انجام می‌شود. در تبیین این یافته‌ها می‌توان گفت بقای هر جامعه مشروط به انتقال قاعده‌مند و بدون انقطاع ارزش‌ها از نسلی به نسل دیگر است، البته این نکته به معنای انتقال همه ارزش‌ها بدون چون و چرا نیست و در هر دوره امکان تغییر و تعدیل ارزش‌ها وجود دارد. اگر بیشتر ارزش‌ها انتقال یابند، فرزندان همان ارزش‌های والدین و جامعه را با کمی تغییر درونی‌سازی می‌کنند و به اصطلاح انتقال فرهنگی رخ داده است. در مقابل اگر انتقال ارزش‌ها به خوبی اتفاق نیفتد و فقط بخش کوچکی از ارزش‌ها انتقال یابند، فرزندان ارزش‌هایی جدا از ارزش‌های والدین و جامعه را درونی‌سازی می‌کنند که به اصطلاح می‌گویند شکاف نسلی رخ داده است. در جامعه ایران که جامعه‌ای در حال توسعه است به دلیل ورود تکنولوژی‌های جدید و شبکه‌های ارتباطی صوتی و تصویری بسیار متنوع، جذاب و کم‌هزینه ارزش‌های جدیدی برای جوانان به وجود آمده که این امر باعث فاصله و اختلاف زیاد بین ارزش‌های خانواده و جامعه با ارزش‌های جوانان در اکثر زمینه‌ها مثل معیارهای همسرگزینی می‌شود. در نتیجه این فرایند ابتدا هر یک از دو نسل (به ویژه نسل قدیمی) به دنبال به چالش کشیدن ارزش‌های نسل دیگر هستند که این امر چالش‌هایی بین دو نسل در گفتار یا عمل به وجود می‌آورد و باعث عدم قبول ارزش‌های نسل دیگر و افزایش فاصله بیشتر بین آنها می‌شود. بنابراین برخلاف گذشته دیگر جوانان قبول نمی‌کنند که والدین برای آنها همسر انتخاب کنند و معیارهایی که در نتیجه تکنولوژی‌های جدید و شبکه‌های ارتباطی صوتی و تصویری و تعامل با سایر جوانان درونی کردن را ملاک خود برای ازدواج قرار می‌دهند که این امر باعث می‌شود معیارهای گذشته ازدواج را نپذیرند و بر اساس معیارهای جدید همسر خود را انتخاب کنند.

نتایج دیگر نشان داد در یک مدلی که عوامل شکاف نسلی (یعنی نگرش ابزاری به ازدواج، آزادی‌های اجتماعی، ازدواج از طریق آشنایی در فضای مجازی، ازدواج از طریق آشنایی در اقوام و آشنایان و ازدواج از طریق آشنایی در فضای آموزشی) برای پیش‌بینی معیارهای غیرسنتی همسرگزینی جوانان رقابت نمایند، این متغیرها می‌توانند به طور معناداری معیارهای غیرسنتی همسرگزینی جوانان را پیش‌بینی کنند. با توجه به نتایج برنامه‌ریزان برای کاهش گرایش جوانان به معیارهای غیرسنتی همسرگزینی می‌توانند برنامه‌های مناسبی مبنی بر کاهش نگرش ابزاری به ازدواج، آزادی‌های اجتماعی و ازدواج از طریق آشنایی در فضای مجازی و افزایش ازدواج از طریق آشنایی در اقوام و آشنایان طراحی و با کمک مشاوران و روانشناسان و از طریق برنامه‌های آموزشی اجرا کنند.

مهمترین محدودیت‌های پژوهش کمبود پیشینه پژوهشی و نظری درباره شکاف نسلی و معیارهای غیرسنتی همسرگزینی، عدم وجود ابزار استاندارد برای اندازه‌گیری آنها بود. محدود شدن جامعه پژوهش به جوانان شهر جهرم محدودیت دیگر پژوهش بود. بنابراین پیشنهاد می‌شود پژوهش‌های بیشتری درباره شکاف نسلی و معیارهای همسرگزینی انجام، ابزارهایی بر مبنای ابزارهای پژوهش حاضر ساخته شود و این پژوهش در جوانان سایر شهرها انجام شود تا بتوان درباره تاثیر شکاف نسلی و معیارهای همسرگزینی با اطمینان بیشتری درباره نتایج بحث کرد. با توجه به اهمیت معیارهای همسرگزینی پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آتی به بررسی رابطه سایر متغیرها مثل باورهای مذهبی، جهت‌گیری دینی، کمال‌گرایی، باورهای غیرمنطقی، ویژگی‌های شخصیتی و غیره با آن پرداخته شود.

منابع

- ابولقاسمی، زهرا. (۱۳۹۴). رابطه کمال‌گرایی و باورهای غیرمنطقی با ملاک‌های همسرگزینی در دانشجویان. پایان‌نامه کارشناسی ارشد مشاوره و راهنمایی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد نیشابور.
- جهانبخش، اسماعیل. (۱۳۹۵). عوامل شکاف نسلی در ارزش‌های اجتماعی و فرهنگی والدین و فرزندان در استان اصفهان. فصلنامه مطالعات جامعه‌شناختی جوانان، ۶(۱): ۴۵-۶۶.
- چیت‌ساز قمی، محمدجواد. (۱۳۸۶). بازشناسی مفاهیم نسل و شکاف نسلی. مجله جوانان و مناسبات نسلی، ۱: ۸۵-۱۱۲.
- حسینی، حاتم و گراوند، مریم. (۱۳۹۵). تبیین شکاف در رفتار و نگرش زنان نسبت به الگوی همسرگزینی در شهر کوه‌دشت. جامعه‌شناسی کاربردی، ۲۷(۱): ۱۱۳-۱۲۸.
- رجبی، غلامرضا؛ عباسی، قدرت‌اله و شمعوونی اهوازی، شهلا. (۱۳۹۴). سبک‌های همسرگزینی (سنتی، آزاد و ترکیبی) و رضایت زناشویی در پرستاران. دو فصلنامه آسیب‌شناسی، مشاوره و غنی‌سازی خانواده، ۱(۱): ۷۷-۸۶.
- سیار، ثریا؛ راهب، غنچه و اقلیما، مصطفی. (۱۳۹۱). مقایسه کارکرد خانواده در ازدواج‌های سنتی و مدرن در زنان متأهل شهر تهران. فصلنامه رفاه اجتماعی، ۱۲(۴۷): ۲۸۱-۲۹۵.
- شادفر، حوریه و جمالی‌زواره، بهار. (۱۳۹۲). راه‌کار مواجهه با گسست نسلی در خانواده: احیای سبک زندگی اسلامی. تهران: همایش سبک زندگی اسلامی شهرداری تهران، ۵۳۷-۵۶۳.
- عاشوری، جمال. (۱۳۹۳). سبک زندگی اسلامی راه‌کار برخورد با گسست نسلی خانواده‌ها. پژوهش‌های اجتماعی اسلامی، ۲۰(۱): ۸۱-۱۰۲.
- مومنی، منصور و فعال قیومی، علی. (۱۳۸۹). تحلیل‌های آماری با استفاده از SPSS. تهران: انتشارات منصور مومنی.

نوابی‌نژاد، شکوه. (۱۳۸۰). مشاوره ازدواج و خانواده درمانی. تهران: انتشارات انجمن اولیا و مربیان.

- Anshari, M., Alas, Y., Hardaker, G., Jaidin, J. H., Smith, M., & Ahad, A. D. (2016). Smartphone habit and behavior in Brunei: Personalization, gender, and generation gap. *Computers in Human Behavior, 64*: 719-727.
- Buss, D. M., Shackelford, T., & LeBlanc, G. J. (2000). Number of children desired and preferred spousal age difference: Context-specific mate preference patterns across 37 cultures. *Evolution Humanistic Behavior, 21*(5): 323-331.
- Campbell, L., & Fletcher, G. J. (2015). Romantic relationships, ideal standards, and mate selection. *Current Opinion in Psychology, 1*: 97-100.
- Dinna, M (2005). Marital satisfaction in autonomous and arrange marriages: South African Indian sample. Dissertation, University of Pretoria.
- Emery, S. J., Pascovi, D., Lacey, E., & Haynes, P. A. (2015). The generation gap: proteome changes and strain variation during encystation in *Giardia duodenalis*. *Molecular and Biochemical Parasitology, 201*(1): 47-56.
- Figueiredo, D. D., & Kohler, C. (2016). Bridging the generation gap: communication between maternal sporophyte, female gametophyte and fertilization products. *Current Opinion in Plant Biology, 29*: 16-20.
- Greitemeyer, T. (2007). What do men and women want in a partner? Are educated partners always more desirable? *Journal of Experimental Social Psychology, 43*(2): 180-194.
- GündoMdu, A. (2007). Relationship between self-construal's and marital quality. Dissertation, Ankara: Middle East Technical University.
- Sepehri, S., & Bagherian, F. (2013). Generation and gender differences in mate selection. *Social and Behavioral Sciences, 84*: 10-12.